

KISTÉRSÉGFEJLESZTÉS
A KISTÉRSÉGFEJLESZTÉS ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA
MAGYARORSZÁGON A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN
PAP NORBERT

(Alexandra Kiadója, Pécs, 2007, 200. o.)

LUDESCHER GABRIELLA

A „Kistérségfejlesztés” című könyv elérte előszóban megfogalmazott célját, olyan tankönyv, szakkönyv lett, mely segít a kistérségfejlesztéssel kapcsolatos kérdések megválaszolásában. A kötet elsősorban segítséget nyújt abban, hogy részletesen megismerjük a kistérségek kialakulását, típusait, cél- és eszközszerét, partneri környezetét, a területfejlesztési koncepciókat és programokat, valamint tematikus utakat és innovációs eszközöket. Másodsorban példán keresztül betekintést enged egy megye valódi kistérségi szerveződésébe az „Egy rurális mintatársaság: kistérségi szerveződések Tolna megyében” című fejezetében, és tárgyalja a kistérségek jövőjét is. A szerző a három részre tagolható alkotásának végén, az első függelékben a pályázatírási technikát vázolja fel, a második függelékben pedig módszertani segítséget kíván nyújtani a jellemzően rurális kistérségi területek fejlesztési terveinek elkészítéséhez.

A szakkönyv jobb megismertetése céljából szükségesnek látom sorba venni a könyv tíz fejezetét, valamint a két függelékét.

Az első fejezet – *A kistérségek földrajzi kérdései* – bemutatja, hogy mit nevezünk kistérségnek, milyen nagy földrajzi gondolatrendszerek, térfelfogások alakultak ki. Továbbá összefoglalóan ismerteti a napjainkban Magyarországon élő térkategória-rendszereket, melyeket közismert kutatók dolgoztak ki (Krajkó Gyula, Nemes Nagy József, Süli-Zakar István és Tóth József). A szerző által szerkesztett táblázatok e fejezetben segítik az Olvasót a térszerkezet, térrendszerek megismerésében.

A könyv második fejezetében – *A kistérségek kialakulása, típusai Magyarországon* – a szerző röviden ábrázolja a magyar kistérségtörténetet, a társulások kialakulásának, működésének jogi hátterét, a kistérségek tipológiáit, valamint a kistérségek együttműködésének hatékonyságát és gátját. A kitűnő stílusban megírt és kellőképpen részletes fejezet, megfelelő információt nyújt mindazok számára, akik többet akarnak megtudni a kistérségek kialakulásairól és típusairól.

A harmadik fejezet – *A kistérségfejlesztés cél- és eszközrendszere* – bemutatja szokot a célokat, melyek mentén a tevékenységek szerveződnek, valamint a kistérség eszközrendszerét, a regionális politika eszközeit. Ezen túl rámutat az eszközrendszer egyéb elemeinek felhasználására (vállalkozói övezetek, ipari parkok, központi nagyberuházások, kistérségmarketing, oktatás, képzés stb.).

A negyedik fejezetben – *A kistérségek a magyar területfejlesztés intézményrendszerében, és partneri környezetük* – a hazai területfejlesztés intézményrendszerét mutatja be a szerző, valamint a területfejlesztési partnerscsoportok: kormányzat, önkormányzatok, magánszféra, vállalkozások, önkéntes és közösségi szféra, EU-s szervezetek, nemzetközi partnerségi szervezetek motivációiról olvashatunk.

Az ötödik fejezet – *Területfejlesztési koncepciók és programok a kistérségek számára* – a területi tervezés módszertanát írja le, mely segítséget nyújt a területtervezőknek a koncepciók és a programok elkészítésében. E módszertani leírásra nagy szükség mutatkozik a szakma művelői részéről, hiszen látható, hogy eddig (2004-2006; 2007-2013 közötti időszakra) elkészült koncepciók, programok színvonala nem mindig fel meg a követelményeknek.

A hatodik fejezet – *A tematikus utak jelentősége* – feltárja a hálózatos együttműködést és ennek formáját, a tematikus utat, valamint ezek típusait, főbb feladatait és sajátosságait. E fejezet a többihez hasonlóan gyakorlati tapasztalatot is bemutat, a tematikus út ismertetése kapcsán (a Villány-siklói borút), valamint néhány projektötletet is felvázol.

A könyv hetedik fejezetében – *Innovációs eszközök* – innovációs intézmények hasznáról van szó. A szerző meglátása szerint ma a kistérségek számára az ipari parkok, inkubátorházak, teleházak, az úgynevezett innovációs központok jelenítik meg az innovációs intézményeket. A szerző részletekbe menően írja le a vállalkozásoknak nyújtandó szolgáltatások lehetséges körét.

A nyolcadik fejezetben kerül sor – *Az információs társadalom kihívásai* – az infokommunikációs eszközrendszer bemutatására. Továbbá a szerző feltárja az Olvasó számára az információs forradalom azon lehetőségeit is, melyeket a kistérségek számára kínál.

A kilencedik fejezet – *Egy rurális mintatárség: kistérségi szerveződések Tolna megyében* – betekintést enged egy, a szerző által 2003-2004-ben vezetett, Tolna megyei vizsgálatba. E konkrét kutatáson keresztül megismerhetjük egy megye kistérségeinek adottságait, mind földrajzi, mind területfejlesztési aspektusait.

Az utolsó fejezet – *A kistérségek jövője?* – a legrövidebb fejezet, de egyben az egyik legérdekesebb része a könyvnek. A szerző téziseket fogalmaz meg a kistérség elkövetkező tíz évével kapcsolatosan. Ezek a feltevések nagyon elgondolkodtatóak, ezért célszerű lenne, ha azon személyek is foglalkoznának a kistérségek jövőjével, akik döntéshozó pozícióban vannak.

A könyvben szereplő két függelék – *A pályázatírásról, A rurális térségi komplex fejlesztési program készítésének módszertana* – ahogy a szerző az előszóban is írja, lazábban kapcsolódnak a könyv fentiekben bemutatott fejezeteihez. A recenziót készítő véleménye szerint a pályázatírási technika bemutatása nem biztos, hogy teret kellene kapjon egy ilyen magas színvonalú, igényes könyvben. Bár nagy részletességgel íródott meg, ennek ellenére se tud megfelelő eligazítást adni egy kezdő pályázatírónak. Álláspontunk szerint a könyv témáját és tartalmát figyelembe véve nem is tűzheti ki reális célként azt, hogy a pályázatírási technika módszerét a gyakorlat számára is alkalmazhatóan bemutassa.

A függelék másik írása módszertani segítséget kíván egy jellemzően rurális kistérségi területek fejlesztési terveinek elkészítésére. Az Ormánság példáján keresztül megismerhetjük, hogy a fejlesztési terv elkészítése során, milyen vizsgálati és bemutatási kritériumoknak kell eleget tenni.

A könyv erősségének tekinthető az, hogy gyakorlat orientált, amivel kielégíti az Olvasó könyvvel szemben támasztott igényeit. A szerző didaktikus stílusa, könnyen értelmezhető írásmódja, valamint a jól megszerkesztett és kellőképpen strukturált táblázatai könnyen olvashatóvá és magyarázóvá teszik a mondanivalót. A szerző írásában visszatükröződik az elméleti, szakmai látásmód és a gyakorlati tapasztalat is.

A könyv erőssége az is, hogy a szerző nemcsak hogy felismeri, hanem be is mutatja azon véleményét, hogy alapvető kistérségfejlesztés titka nem csupán az anyagi forrásokon múlik, hanem a humán erőforrásokon is. A valódi fejlesztésekhez ezen két forrást kellene párhuzamosan és hatékonyan kihasználni.

A könyv erőssége mellett a recenzió írója hiányolja a még több és markánsabb fejlesztési ötletek bővebb ismertetését. Mint minden aktuális szakirodalomnál, itt is problémaként merül fel, hogy a könyv első változata 2005-ben készült leírásra (ezt a könyv 2005-ben írt előszavából tudhatjuk meg) és azóta a kistérségekben is több változás történt (pl. gyakorlatilag a legtöbb Többcélú Kistérségi Társulás rendelkezik web felülettel). A szerző a könyv megjelenésekor szerencsére friss információkkal is ellátta írását, így valóban aktuális szakirodalmat tarthat kezében az Olvasó. Bekerült a könyvben a Nemzeti Fejlesztési Terv II. (Új Magyarország Fejlesztési Terv) Operatív Programjai is, de mindennek ellenére néhány

résznél (pl. *Az információs társadalom kihívásai*) érzékelhető, hogy korábban írta a szerző. A recenzió nem tarja szerencsésnek az ajánló bibliográfia helyét a 144-151. oldalon, kedvezőbb lett volna a szokásos módon a könyv végére elhelyezni. A színvonalas könyvben az egyes részek, fejezetek eltérő részletezettsége (pl.: hetedik, nyolcadik fejezet), valamint a tartalomjegyzékből az alfejezetek címeinek és az ajánló bibliográfia megjelölésének elmaradása nehezíti a könyv használatát, bár összességében egy jól szerkesztett, az oktatás szempontjából didaktikus műről van szó.

Zárszóként elmondható, hogy a szerző e könyve szakmai és oktatási szempontból értékes, legnagyobb erénye a tudományos jellege, valamint a könnyen értelmezhetősége és gyakorlatorientáltsága. Hozzájárul a szakemberek szakmai fejlődéséhez, és olyan összefoglalást nyújt a kistérséggel foglalkozók számára, mely nélkülözhetetlenné válhat a munkájuk során. Remélhetőleg még sok hasonló hasznos művet fogunk megismerni Pap Norbert tollából.